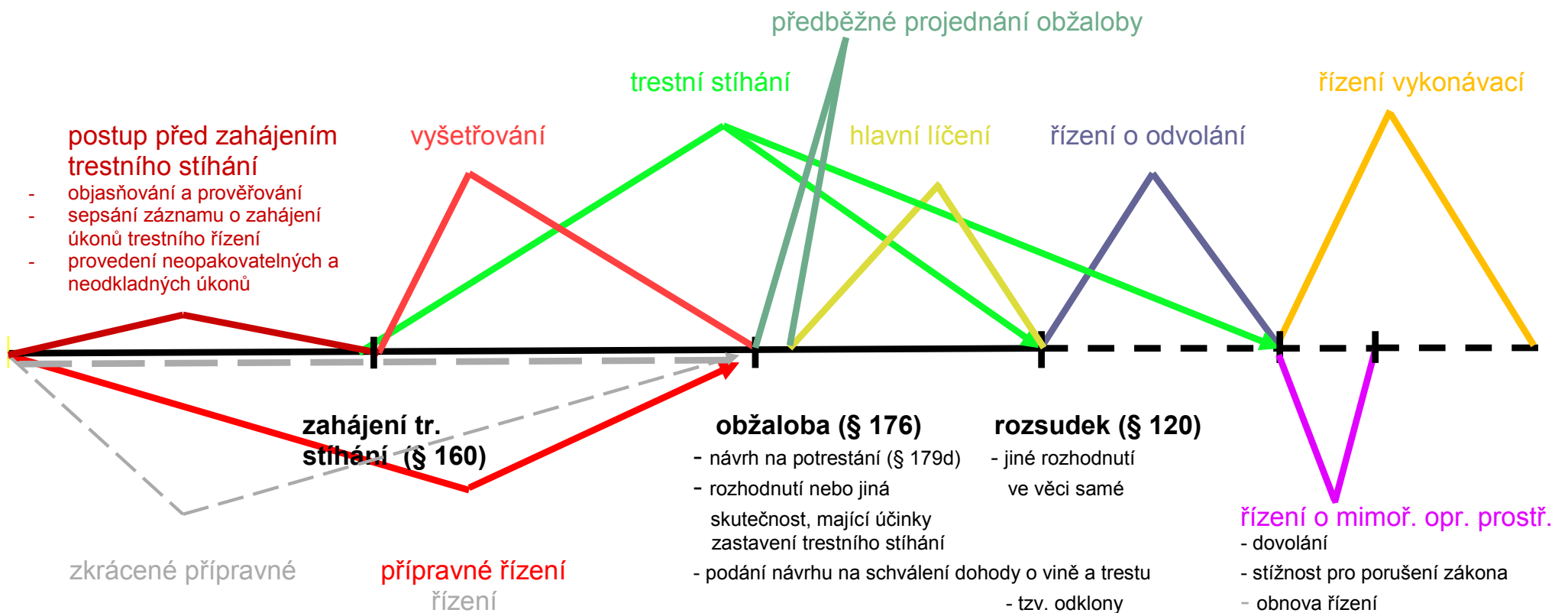

Hlavní líčení
Odvolací řízení
Řádné a mimořádné opravné prostředky
Vykonávací řízení

Přednáškou provází J. Provazník

Úvod do trestního práva hmotného a procesního II.

Průběh českého trestního řízení

Formy zasedání soudu

- hlavní líčení
- veřejné zasedání
- neveřejné zasedání
- vazební zasedání

Veřejné zasedání (§ 232 a násl. TŘ)

- tam, kde to zákon výslovně předepisuje
 - zpravidla tam, kde je třeba součinnosti stran či jiných subjektů a kde je to třeba k dodržení práva na obhajobu
 - typicky např. veřejné zasedání o odvolání
- stálá přítomnost členů senátu a zapisovatele, zpravidla nutná i účast státního zástupce a obhájce
- lhůta k přípravě 5 dní
- účast osoby, která veřejné zasedání iniciovala, a již se může rozhodnutí zde učiněné dotknout
- u některých otázek přiměřeně dle úpravy pro hlavního líčení
- 4 — platí zásada bezprostřednosti

Neveřejné zasedání (§ 240 a násl. TŘ)

- tam, kde zákon nepředepisuje jinou formu
- zpravidla tam, kde není přítomnost stran či jiných subjektů nutná a zároveň kde tím nedochází k porušení práva na obhajobu
- koná se za stálé přítomnosti členů senátu a zapisovatele
- jiné osoby se účastnit nesmí
- důkazy se provádí přečtením listin

Vazební zasedání (§ 73d a násl. TŘ)

- tam, kde soud nerozhoduje o vazbě při hlavním líčení či veřejném zasedání či kde o ní rozhoduje v přípravném řízení
- stálá přítomnost všech členů senátu, nutná přítomnost obviněného (příp. i přes videokonferenci)
- SZ a obhájce jsou vyzumívání, jejich přítomnost však nutná není
- vždy obligatorně vylslech obviněného
- dokazuje se v rozsahu potřebném pro rozhodnutí o vazbě, protokoly lze číst bez omezení dle § 211 TŘ
- veřejnost se vazebního zasedání účastnit nesmí

Hlavní líčení

Hlavní líčení

- nejdůležitější forma zasedání soudu
- projednává se v ní obžaloba před soudem 1. stupně
- jen na základě podané obžaloby či návrhu na potrestání
- platí zásada totožnosti skutku
- státní zástupce a obžalovaný mají postavení stran
 - státní zástupce – zásada tzv. proměnlivého veřejného zájmu
 - obžalovaný – právo na obhajobu před někým jiným, než kdo vedl přípravné řízení
 - poškozený a zúčastněná osoba mají také postavení stran

Účel a význam hlavního líčení

- výsledek reformovaného smíšeného modelu trestního řízení
- účelem je především dosáhnout rozhodnutí ve věci samé
- podle úmyslu zákonodárce těžiště dokazování
- nejširší předpoklady pro dodržení všech základních zásad dokazování, rovnosti zbraní a kontradiktornosti

Základní zásady realizující se v hlavním líčení

- zásada obžalovací a zásada oficiality
- v plném rozsahu všechny základní zásady dokazování
 - materiální pravdy
 - **vyhledávací**
 - volného hodnocení důkazů
 - ústnosti a bezprostřednost
- zásady veřejnosti
- zásada zajištění práva na obhajobu (na spravedlivý proces)
- zásada zohlednění zájmů poškozeného
- zásada presumpce nevinny

Příprava hlavního líčení

- po podání obžaloby předseda senátu nařídí hlavní líčení či učiní jiný úkon (předběžné projednání obžaloby atd.)
 - u okresního soudu do tří týdnů
 - u krajského soudu do tří měsíců
- dá doručit opis obžaloby obviněnému, obhájci, opatrovníku, poškozenému, zúčastněné osobě, OSPODu
 - současně vyzve k označení důkazů, které nebyly navrženy v obžalobě
- vyrozumí a předvolá potřebné osoby
 - státní zástupce, obžalovaný a obhájce musí mít alespoň **pět dní** na přípravu
 - ostatní **tři dny**
- ¹¹ – zajistí další potřebné úkony

Přítomnost při hlavním líčení

- stálá přítomnost členů senátu, zapisovatele a státního zástupce
- zásadně je nutná i přítomnost obžalovaného, s výjimkou případů, kdy (kumulativně)
 - věc lze spolehlivě rozhodnout i bez něj
 - řádně a včas mu byly doručeny obžaloba a předvolání
 - již byl řádně ke skutku vyslechnut, trestní stíhání bylo řádně zahájeno a obžalovaný byl řádně poučen o možnosti prostudovat spis
 - byl v předvolání řádně poučen o následcích nedostavení se k hlavnímu líčení
- výjimka neplatí, je-li ve vazbě či ve výkonu trestu, je-li horní hranice trestní sazby více jak pět let
 - u posledního uvedeného platí výjimka z výjimky, požádá-li výslovně o provedení HL v nepřítomnosti
- ¹² – obhájce musí být přítomen vždy, jde-li o případy nutné obhajoby

Veřejnost hlavního líčení

- zásadně je hlavní líčení veřejné
 - u mladistvých opačné pravidlo - § 54 odst. 3) ZSM, veřejné jen na žádost mladistvého
 - má tak být zajištěna veřejná kontrola trestního řízení a současně jeho výchovné působení
 - trestní řád dokonce připouští provedení hlavního líčení i mimo budovu soudu
- veřejnost je možno vyloučit
 - ochrana utajovaných informací, mravnost, nerušený průběh jednání, bezpečnost nebo důležitý zájem svědka
 - povinnost vyloučit, je-li vyslýchán jako svědek policejní agent bez utajení totožnosti
 - vyhlášení rozsudku vždy veřejné (vyplývá z ústavy)
- možno vyloučit i jednotlivé osoby
 - nezletilí a ti, u nichž je obava, že by mohli narušovat důstojný průběh hlavního líčení
- opatření proti přeplňování jednací síně
- vykázání z jednací síně

Průběh hlavního líčení

- fáze hlavního líčení
 - zahájení hlavního líčení
 - dokazování
 - závěr hlavního líčení
 - rozhodnutí v hlavním líčení
 - fakultativně i odročení v kterékoliv fázi
- hlavní líčení řídí předseda senátu (samosoudce)
 - může jednotlivým úkonem pověřit i jiného člena senátu
 - může pověřit státního zástupce nebo policejní orgán obstaráním důkazu
 - může přenechat k provedení důkaz té straně, která jej navrhla
- hlavní líčení má být směřováno co nejúčinněji k objasnění věci
 - možnost „stopnout“ výklady, které se odchyľují od věci

Zahájení hlavního líčení

- sdělení věci, která bude projednávána
- ověření totožnosti osob, které byly předvolány či vyrozuměny, a zachování lhůty k přípravě
- nedostaví-li se některá z nich, rozhodnutí o odročení či pokračování v hlavním líčení
- výzva státnímu zástupci k přednesu obžaloby
- výzva poškozenému k připojení se s nárokem do adhezního řízení
 - případně konstatování jeho připojení se
 - případně výzva k aktualizaci
 - případně nepřipuštění někoho, kdo zjevně poškozeným není, ale přihlásil se tak

Dokazování v hlavním líčení

- první je výslech obžalovaného
 - reakce na obžalobu a případně i na uplatněný nárok v adhezním řízení
- druhý by zpravidla měl být výslech poškozeného a zúčastněné osoby (§ 202 odst. 6 TŘ)
 - jsou stranami řízení, ale jsou-li zároveň svědky, nelze připustit zkreslení jejich výpovědí
- další pořadí není stanoveno
 - výslechy svědků, přednesení znaleckých posudků, listinné důkazy, přehrávání záznamů atd.
- po provedení každého jednotlivého důkazu se k němu obžalovaný může zvlášť vyjádřit (§ 214 TŘ)
- státní zástupce, obžalovaný a obhájce mohou provést se souhlasem předsedy senátu důkaz, zejména navrhl-li jej

Zásada bezprostřednosti

- soud může vycházet jen z těch důkazů, které sám provedl
 - institut náhradního soudce
- měl by vycházet z těch důkazů, které jsou k němu nejbliže
 - výslech namísto čtení protokolu
- protokol o dřívějším výslechu obžalovaného lze číst
 - není-li přítomen, odmítl-li nyní vypovídat a předtím byl o této možnosti poučen nebo objeví-li se podstatné rozpory (§ 207 odst. 2 TŘ)
- protokol o dřívějším výslechu svědka či spoluobžalovaného lze číst
 - je-li nedosažitelný či šlo-li o neodkladný nebo neopakovatelný úkon (§ 211 odst. 2 TŘ)
- protokol o dřívějším výslechu svědka lze číst jedině (§ 211 odst. 2 TŘ)
 - souhlasí-li s tím státní zástupce a obžalovaný (pak možno i číst úřední záznamy)
- ¹⁷ obhajoba měla možnost mu již dříve klást otázky a byl na něj činěn nátlak či byl ovlivněn průběhem hlavního líčení, případně odmítl-li nyní vypovídat, ač byl o této možnosti poučen

Provedení důkazu mimo hlavní líčení (§ 183a TŘ)

- výjimečně může předseda senátu či pověřený člen provést důkaz i mimo hlavní líčení
- státní zástupce a obhájce mají právo se úkonu účastnit
 - s výjimkou případů, kdy nelze jejich přítomnost zajistit včas
 - u obviněného může předseda senátu rozhodnout, že jej nepřipustí
- účast lze zajistit i prostřednictvím videokonference
- má-li takový důkaz být použit při rozhodnutí, je třeba ho následně řádně provést v hlavním líčení (veřejném zasedání atd.)
- protokol lze přečíst jen za podmínek § 211 TŘ

Závěr hlavního líčení

- před ukončením dokazování se předseda dotáže stran, mají-li návrhy na doplnění dokazování
- poté, co je vypořádá, prohlásí dokazování za skončené
- závěrečné řeči
 - státní zástupce, pak poškozený, pak zúčastněná osoba, pak obhájce, pak obžalovaný
- poslední slovo
 - pouze obžalovaný, nesmí být přerušován
- závěrečná porada a hlasování
 - přisedící hlasují před soudci, mladší před staršími, předseda senátu vždy nakonec
 - hlasuje se postupně o jednotlivých otázkách, rozhoduje většina
 - není-li většiny dosaženo, připočítávají se hlasy nejméně příznivé k těm příznivějším, než se dosáhne většiny

Otázky, o nichž senát hlasuje (§ 126 TŘ)

- a) zda se stal skutek, pro který je obžalovaný stíhán,
- b) zda tento skutek má všechny znaky některého trestného činu,
- c) zda tento skutek spáchal obžalovaný,
- d) zda je obžalovaný za tento skutek trestně odpovědný,
- e) zda trestnost skutku nezanikla,
- f) zda a jaký trest má být obžalovanému uložen,
- g) zda a v jakém rozsahu má být obžalovanému uložena povinnost nahradit poškozenému škodu nebo nemajetkovou újmu v penězích nebo vydat bezdůvodné obohacení,
- h) zda a jaké ochranné opatření má být uloženo.

Rozhodnutí v hlavním líčení

- vrácení věci státnímu zástupci (§ 221 TŘ)
 - potřeba dalšího šetření či společného projednání s dalším trestným činem obžalovaného
- postoupení věci (§ 222 TŘ)
 - nepřislusnost (neplatí pro nevytknou místní a rozhodoval-li místo OS KS, přešupek, kárny delikt)
- zastavení trestního stíhání (§ 223 TŘ)
 - pouze nepřípustnost nebo neúčelnost dle § 172 odst. 2 TŘ
- podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnáání (§ 223a TŘ)
- přerušení trestního stíhání (§ 224 TŘ)
 - rovněž potřeba předložit věc k rozhodnutí SD EU či ÚS a nelze-li obžalovanému doručit obžalobu
- ²¹ rozsudek (§ 225 TŘ)

Rozsudek

— zprošťující

- nebylo prokázáno, že čin se stal
- nebylo prokázáno, že čin je trestným činem
- nebylo prokázáno, že čin spáchal obžalovaný
- obžalovaný není pro nepřítomnost trestně odpovědný
- trestnosti činu zanikla
- soud **vždy** odkáže poškozeného do řízení ve věcech občanskoprávních

— odsuzující

- vždy výrok o vině a zásadně i o trestu (příp. o upuštění od potrestání)
- soud zpravidla přizná i nárok poškozenému ve výši, která byla prokázána, může však i odkázat do řízení ve věcech občanskoprávních
- lze i uložit ochranné opatření

Opravná řízení

Účel opravných řízení

- náprava možných vad
- jedna z pojistek zákonnosti v trestním řízení
- sjednocení rozhodovací praxe
 - zejména dovolání a stížnost pro porušení zákona

Druhy vad

- Skutkové -> v zjištěném skutkovém stavu (vady dokazování etc.)
- Právní -> nesprávná interpretace či aplikace
- Procesní -> porušení zákonnosti v trestním řízení

Rozdělení opravných prostředků

- Řádné – rozhodnutí nenabylo právní moci
 - odvolání
 - stížnost
 - odpor
- Mimořádné – proti již pravomocnému rozhodnutí
 - dovolání
 - stížnost pro porušení zákona
 - obnova řízení
- + další quasi opravné prostředky, resp. přezkumné postupy
 - námitky proti zadání znaleckého posudku či proti znalci
 - žádost o přezkum postupu policejního orgánu
 - námitka proti průběhu úkonu v přípravném řízení i v řízení před soudem

Principy a účinky

- revizní princip vs. princip vázaného přezkumu
- kasace vs. apelace
- beneficium cohaesionis
- zákaz reformace in peius
- účinky
 - suspenzivní
 - devolutivní

Odvolání

- proti nepravomocnému rozsudku soudu prvního stupně
- náprava vad skutkových, právních i procesních
- mohou podat:
 - obžalovaný + tzv. osoby se samostatnými obhajovacími právy, státní zástupce (ve prospěch i v neprospěch), poškozený, zúčastněná osoba
- podává se do osmi dnů od doručení písemného vyhotovení u soudu prvního stupně
- zásadně princip vázaného přezkumu
- preference apelačního principu
- suspenzivní a devolutivní účinek
- beneficium coactionis; podá-li obžalovaný, zákaz *reformatio in peius*

Stížnost

- proti usnesení
 - policejního orgánu-> vždy
 - soudu a státního zástupce -> zákon výslovně připouští + rozhodovali v prvním stupni
- náprava vad skutkových, právních i procesních
- může podat kdokoliv, koho se usnesení přímo dotýká nebo kdo k němu svým podnětem dal návrh
 - někdy TŘ výslovně stanovuje okruh osob u jednotlivých rozhodnutí
- podává se do tří dnů od vyhlášení nebo doručení, pokud se doručuje

Stížnost

- revizní princip
- suspenzivní účinek jen tam, kde to zákon stanoví
- devolutivní účinek s možností autoremedury
- apelační i kasační princip

Odpor

- řádný opravný prostředek proti trestnímu příkazu
- nepřezkoumává se, automaticky ruší trestní příkaz a vede k nařízení hlavního líčení
- nemusí být odůvodněn, vady netřeba vymezovat
- může podat jen státní zástupce a obžalovaný (+ osoby se samostatnými obhajovacími právy)
- podá-li obviněný, zásadně neplatí zákaz *reformationis in peius*

Dovolání

- proti pravomocným druhostupňovým rozhodnutím ve věci samé a rozhodnutím o opravných prostředcích proti prvostupňovým rozhodnutím ve věci samé
- náprava vad (hmotně)právních a nejtěžších vad procesních
 - taxativní výčet typových vad
 - dle judikatury ÚS výjimečně i nejzávažnější vady skutkové (tzv. extrémní rozpor)
- může podat jen nejvyšší státní zástupce a obviněný (advokátní přímus)
- lhůta dvou měsíců, podává se u soudu prvního stupně
- tzv. centralizovaný devolutivní účinek
- zásadně bez suspenzivního účinku

Stížnost pro porušení zákona

- zvláštní opravný prostředek
- smí podat jen ministr spravedlnosti
- vady právní, skutkové i procesní
- slouží primárně ke sjednocování judikatury a jako korekční prvek
 - do „dosahu“ Nejvyššího soudu se tak dostávají i rozhodnutí, proti nimž by jinak dovolání nebylo přípustné (nebo nebylo podáno)
- centralizovaný devolutivní účinek – rozhoduje Nejvyšší soud
- ve prospěch i v neprospěch obviněného
 - v neprospěch jen tzv. akademický výrok

Obnova řízení

- proti pravomocným rozhodnutím ve věci samé + některým procesním s obdobnou povahou (odklony, rozhodnutí o nestíhání)
- náprava některých skutkových vad (tzv. nové důkazy)
- + porušil-li OČTŘ porušil v původním řízení své povinnosti jednáním zakládajícím trestným čin
- podat smí obviněný (+ osoby se samostatnými obhajovacími právy) a státní zástupce
- v neprospěch jen státní zástupce, dokud neuplynula polovina promlčecí doby (+ zemřel-li odsouzený atd.)
- ve prospěch bez časového omezení

Vykonávací řízení

Vykonávací řízení

- vymožení povinnosti uložené pravomocným rozhodnutím v trestním řízení
 - nejen pravomocný odsuzující rozsudek, ale i některá procesní rozhodnutí
 - -> např. výkon rozhodnutí o vzetí do vazby, pořádkové pokuty
- existuje-li takové rozhodnutí, jde o obligatorní stadium
 - neexistuje obdoba dobrovolného splnění jako v civilním soudním řízení

Základní zásady vykonávacího řízení

- oficialita
- bezodkladnost
- nepřerušitelnost
- korespondence výkonu rozhodnutí s uloženou povinností
 - výkon musí odpovídat přesně rozhodnutí, jímž uložená povinnost se vykonává

Výkon odsuzujících rozsudků

- výkon trestu odnětí svobody podle zvláštního zákona
 - v trestním řádu jen nařízení, odklad, přerušování, tzv. přeřazení, rozhodování o umístění do oddělení s nižším stupněm zabezpečení atd.
 - podmíněné odsouzení
 - podmíněné propuštění
- výkon ostatních druhů trestu má zvláštní úpravu v trestním řádu

Děkuji za Vaši pozornost!

JUDr. Jan Provazník, Ph.D.

Katedra trestního práva

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Veveří 70, 611 80 Brno

dv. č. 226

E-mail: jan.provaznik@law.muni.cz